

TA'LIMDA AKT KOMPETENTLARINI SHAKLLANTIRISH

Xoliqov Davlat Raxmat O'g'li

Jizzax Politexnika instituti

“Muhandislik va kompyuter grafikasi” kafedrası assistenti

FORMATION OF IT COMPETENTS IN EDUCATION

Khalikov Davlat Rakhmat Ogli

Jizzakh Polytechnic Institute

Assistant Professor of Engineering and Computer Graphics.

Annotatsiya: *Maktab va universitetda zamonaviy o'qitish darslarni o'tkazishning yangi shakl va usullaridan foydalanishni talab qiladi. Ta'limning yangi modelini izlash, ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini turli shakllarda qo'llash dolzarb bo'lib bormoqda. O'zingizni yaratish va tayyor multimedia ishlanmalaridan foydalanish zamonaviy AKT kompetentsiyalarining muhim ko'rsatkichidir.*

Kalit so'zlar: *AKT, kompetentsiya, model, multimedia, kommunikativ, universal, modellashtirish.*

Annotation: *Modern teaching at school and university requires the use of new forms and methods of teaching. There is a search for a new model of education, the use of information and communication technologies in the educational process in various forms becomes relevant. Creating your own and using ready-made multimedia developments is an important indicator of modern ICT competencies.*

Key words: *IT, competence, model, multimedia, communicative, universal, modeling.*

Zamonaviy ta'lim o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ilm-fan va zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi bitiruvchining AKT vositalaridan kasbiy maqsadlarda foydalanish sohasidagi tayyorgarlik darajasiga tobora ortib

borayotgan talablarni belgilaydi. Zamonaviy mehnat bozori va tez o'zgaruvchan axborot maydoni sharoitida mutaxassis raqobatbardosh xodim bo'lishi kerak. U shaxsiy va jamoaviy muammolarni hal qila oladigan ijodiy, mustaqil, mas'uliyatli, kommunikativ shaxs bo'lishi kerak. U yangi narsalarni o'rganish, kerakli ma'lumotlarni topish va tanlash qobiliyatiga xos bo'lishi kerak. Ta'limning shaxsiy va ijtimoiy ma'nolaridan biri bo'lgan har qanday fanni o'qitishda kompetentsiya yondashuvidan foydalangan holda bu fazilatlarning barchasi muvaffaqiyatli shakllantirilishi mumkin. Talaba asosiy kompetensiyalarni rivojlantiradi - bilim, ko'nikma, mustaqil faoliyat tajribasi va shaxsiy javobgarlikning universal yaxlit tizimi. So'nggi paytlarda pedagogik yo'nalish talabalarining AKT kompetensiyalarini shakllantirishga jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Zamonaviy uslubiy adabiyotlarda o'qituvchining axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha kasbiy mahorat darajasini aniqlashda "AKT kompetensiyalari" atamasi qo'llaniladi. Yangi avlod standartlari - kompetentsiya - ma'lum bir sohada muvaffaqiyatli faoliyat uchun bilim, ko'nikma va shaxsiy fazilatlarni qo'llash qobiliyatini belgilaydi. So'nggi paytlarda pedagogik yo'nalish talabalarining AKT kompetensiyalarini shakllantirishga jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Zamonaviy uslubiy adabiyotlarda o'qituvchining axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha kasbiy mahorat darajasini aniqlashda "AKT kompetensiyalari" atamasi qo'llaniladi. Yangi avlod standartlari - kompetentsiya - ma'lum bir sohada muvaffaqiyatli faoliyat uchun bilim, ko'nikma va shaxsiy fazilatlarni qo'llash qobiliyatini belgilaydi. So'nggi paytlarda pedagogik yo'nalish talabalarining AKT kompetensiyalarini shakllantirishga jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Zamonaviy uslubiy adabiyotlarda o'qituvchining axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha kasbiy mahorat darajasini aniqlashda "AKT kompetensiyalari" atamasi qo'llaniladi. Yangi avlod standartlari - kompetentsiya - ma'lum bir sohada muvaffaqiyatli faoliyat uchun bilim, ko'nikma va shaxsiy fazilatlarni qo'llash qobiliyatini belgilaydi.

Biz ilmiy izlanishlarimizni bo'lajak o'qituvchida murakkab tuzilishga ega bo'lgan elektron hujjatni (masalan, elektron taqdimot) yaratish, tahrirlash va formatlashda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmasini shakllantirishga qaratmoqdamiz. O'ylaymizki, talaba yuqori saviyada elektron hujjatlar bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur. Zamonaviy multimedia vositalari kelajakdagi taqdimot uchun resurs yaratish, unga yuqori sifatli grafik va video, ovoz, animatsiya va maxsus effektlarni yaratish va qo'shish uchun boy imkoniyatlarni taqdim etadi. Windows muhitida multimedia taqdimotlarini yaratish va o'tkazish uchun ko'plab dasturiy vositalar mavjud (PPT Create, Image (Open Office), Macromedia Flash, Media Mixer). Buning uchun biz MS Power Point 2007 dasturidan foydalanamiz.

Zamonaviy o'quv kurslari tahlil qilish, modellashtirish, maqbul qarorlar qabul qilish, bilimlarni egallash qobiliyatini o'rgatish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun shart-sharoitlarni ta'minlashi kerak. Shu munosabat bilan axborotni tashkil etishning turli modellaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Rivojlantiruvchi, faoliyatga asoslangan va muammoli ta'lim texnologiyalarida aynan shu yondashuvlar ishlab chiqilmoqda. Bunday modellarni amalga oshirish murakkab tuzilishga ega bo'lgan elektron taqdimot shaklida amalga oshirilishi mumkin. Shuningdek, gumanitar fakultet talabalari "Matematika va informatika" kursi hamda "O'quv jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish" kurslari bo'yicha elektron taqdimotlar yaratishga jalb etilgan.

Kurslarning amaliy yo'nalishi shundan iboratki, informatika taqdim etayotgan turli xil imkoniyatlardan mutaxassis o'zining aniq amaliy muammolarini hal qiladigan kompyuter texnologiyalarini tanlay olishi kerak. O'rganish jarayonida biz quyidagi vazifalarni qo'ydik:

- gumanitar fakultet talabalarining AKT kompetensiyasini shakllantirish darajalarini aniqlash;
- bo'lajak o'qituvchilarning murakkab tuzilmaga ega bo'lgan elektron hujjatni yaratish, tahrirlash va formatlash (elektron taqdimot misolida) bo'yicha AKT kompetensiyasini shakllantirish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar ishlab chiqish.

O'ylaymizki, talaba yuqori saviyada elektron hujjatlar bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. Axborotni taqdim etish, uni tinglovchiga zamonaviy o'qitish vositalaridan foydalangan holda etkazish qobiliyati o'qituvchining intellektual va hissiy-axloqiy madaniyatining sifat jihatidan yangi darajasini ta'minlaydi, uzluksiz o'z-o'zini rivojlantirish va o'z-o'zini tarbiyalashga bo'lgan ichki ehtiyojni yaratadi. AKT kompetensiyasi talabada nazariy va amaliy informatikaning muayyan bo'limlari va mavzularini o'rganishda shakllanadi va o'rta maktabda AKT kompetensiyalarining shakllangan tarkibiy qismlariga asoslanadi. Har bir darsda talabalar taqdimotni o'zlarining ma'lumotlari bilan to'ldirishlari uchun namunaga muvofiq harakat qilishlari uchun taklif qilinadilar. Materiallarni o'z-o'zidan tanlash asosida elektron taqdimot yaratish qobiliyatini rivojlantirish shaxsiyatga yo'naltirilgan va professional ahamiyatga ega bo'lgan axborot resurslarini shakllantirishga yordam beradi. Darslarimizda biz talabaga murakkab tuzilishga ega elektron taqdimotlarni ishlab chiqish qobiliyatini egallagan holda zamonaviy, sifatli elektron ta'lim resurslarini yaratishi mumkinligini ko'rsatishga harakat qilamiz.

Ko'pincha AKT texnologiyalarini o'rganish ko'pincha kompyuter savodxonligi bo'yicha foydalanuvchi kursi sifatida qabul qilinadi. Bu tushuncha umuman informatika kursining yo'nalishini butunlay noto'g'ri ko'rsatadi. Ta'limning asosiy ma'nosi va natijasi - bu shaxsning rivojlanishi va shaxs uchun muhim bo'lgan muammolarni hal qilishda foydalanish mumkin bo'lgan shaxsiy resurslarning o'zgarishi. Shaxsiy resurslarning tarkibiy qismlaridan biri instrumental resurslardir. Bular, qoida tariqasida, bir nechta yoki barcha fanlarni o'rganishda o'zlashtiriladigan va asosan fanlararo xususiyatga ega bo'lgan universal faoliyat usullari. Kursda ko'rib chiqilgan barcha vositalar kuchli ta'lim salohiyatiga ega. Ular bilan ishlashda ularning roli va ahamiyatini tushunish kerak.

Axborot bilan ishlash qobiliyati: to'plash, yig'ish, tuzish, tarqatish mutaxassisni axborot tayyorlashning o'zgarmas elementi ekanligini ko'ramiz. Axborotni taqdim etish uchun kompyuter vositalaridan biri bu elektron taqdimotdir.

Kurslarning asosiy vazifalaridan birini talaba ongiga aniq dastur bilan ishlashning “yo‘naltiruvchi” mafkurasini singdirishda ko‘ramiz, bu esa unga o‘z muammolarini hal etishda uni bosqichma-bosqich egallash imkonini beradi. Kompyuter texnologiyalarini mustaqil izlashga va o'zlashtirishga o'rganish kasbiy va shaxsiy fazilatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Biz birinchi darslardan oq tizimlarning ma'lumotnoma imkoniyatlaridan foydalanishga o'rgatamiz, bu esa axborot texnologiyalarini keyingi mustaqil o'zlashtirishga hissa qo'shamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Allenov S. V. Zamonaviy o'qituvchini tayyorlashda gipermatnli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari // Butunrossiya ilmiy-amaliy anjumani ishtirokchilarining ishlari to'plami.

“Umumiy ta'limda axborot texnologiyalari” konferensiyasi. 1-qism. - Saratov: GAOU DPO nashriyoti "SarIPKiPRO", 2010. p. 7-10.

2. Allenov S. V., Xekalo E. E. Elektron taqdimot talaba shaxsini rivojlantirish vositasi sifatida // Zamonaviy informatikaning dolzarb masalalari: Xalqaro sirtqi ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. Kolomna: MGOSGI, 2012. p. 33-36.